

Risør
kommune

Utredning av mulighet for å innføre Ung Aktiv i Risør kommune

Erfaringer med Ung Aktiv i Gjerstad kommune

«[Ung Aktiv](#)» er et prosjekt utviklet i Gjerstad kommune i 2017 og beskrives på deres hjemmeside. På henvendelse om status i arbeidet har Kommunedirektøren mottatt vedlagte rapport og ytterligere informasjon. Ung Aktiv bygger på FNs barnekonvensjon artikkel 31, at alle barn har rett til en meningsfull fritid, samt Fritidserklæringen som sier at alle barn skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

Skoleåret 2023/2024 har det meste av innsatsen i «Ung Aktiv» blitt utført av helsesykepleier, inspektør på barnetrinnet og aktuelle kontaktlærere på Abel skole.

Enhetsleder og folkehelsekoordinator Tonje Berger Ausland opplyser dessuten:

Vi har fortsatt Ung Aktiv som en viktig del av vårt arbeid med å gi alle barn og unge i Gjerstad en reell mulighet til å delta på en ønsket fritidsaktivitet. NAV, flyktningetjenesten og 'Aktivt med' er viktige støttespillere i arbeidet, ut ifra hva årsaken er, og hvem det gjelder. Til orientering så har vi fått lovet så og si alle 3. klassinger ut i en ønsket fritidsaktivitet, og det har vært få som har hoppet av i 4. klasse.

Gjerstad kommune har hatt flere samtidige satsinger som støtter opp om det helhetlige arbeidet for barn og unge. En prosjektmedarbeider i full stilling bidro til gjennomføring av Helsefremmende barnehager og skoler (HBS) og BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) gjennom folkehelseprogrammet i Agder Fylkeskommune, i tillegg til Ung Aktiv. Skolehelsesykepleier, skolens ansatte og øvrige involverte samarbeider nå om å videreføre innsatsen som ble etablert i prosjektperioden.

Det framgår av vedlagte rapport at kartleggingen skoleåret 2023/24 viste at ca. 10% av elevene på 3. trinn ikke deltok i noen fritidsaktivitet, og at årsaken var at elevene ikke finner en aktivitet som de liker. Det er jevnlig møter og dialog med elevene, som også følges opp i 4. trinn. Årshjulet som ble utarbeidet i 2020 har blitt et godt verktøy for å opprettholde kontinuitet i arbeidet.

Det jobbes med å få en digital fritidskalender som lag og foreninger selv kan fylle med innhold. De ser behov for samarbeid med frivilligsentralen, flyktningetjenesten, barnevernet og støttekontaktordninger for å løse utfordringer med transport. De involverte konkluderer med at Ung Aktiv er et viktig tiltak for å sikre barn og unge en god oppvekst i Gjerstad kommune.

Tidligere vedtak i saker om barn og unges aktivitetstilbud i Risør kommune

Kommunestyret vedtok 30. januar 2020, i PS 20/2 Fritidskortordning - vurdering av alternativer og framdrift:

Risør bystyre tar arbeidsgruppas funn til orientering og ber rådmannen komme tilbake til bystyret med en egen sak der det defineres nærmere hvordan kommunen skal arbeide for å utforme lokal frivillighetspolitikk og bedre barn og unges tilgang til aktivitetstilbud.

Risør bystyre ber rådmannen søke på de statlige midlene til fritidskortet umiddelbart og senest innen fristen 14. februar.

1. Det lokalt utviklede verktøyet Aktivmed vurderes spesielt som et fritidskort og som en del av en totalløsning, sammen med andre digitale løsninger, for å utjevne ulikheter og inkludere flest mulig i ulike fritidsaktiviteter. Aktivmed vurderes og følges også opp som et prosjekt for næringsutvikling og digitalisering.

Risør kommune fikk avslag på søknad om tilskudd til fritidskort og den nasjonale forsøksordningen ble avsluttet året etter. Næringsssjefen fulgte opp Aktivt med med veiledning og tilskudd. Frivillighetsstrategi 2022-2030, med Handlingsprogram 2022-2026, ble vedtatt 17.02.2022 (PS 22/3).

22. oktober 2021 ble følgende vedtak fattet i PS 21/106 Tiltak mot barnefattigdom:

Kommunestyret tar saken til orientering og vil understreke betydningen av gratis aktivitetstilbud til alle barn og unge, som ikke krever behovsprøving for å inkludere barn i familier med presset økonomi. I tillegg til en egen budsjettpost for dette, som for tiden er lagt til NAV, vil kommunestyret oppfordre til at alle lag og foreninger, samt større arrangement med kommunal støtte, i størst mulig grad inkluderer gratis aktivitetstilbud. Kommunestyret ber administrasjonen legge til rette for at kommunen, frivilligsentralen eller frivillige aktører kan få søke om støtte til etablering av en utlånssentral (utstyrsbank) gjennom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (BUFDIR) barnetilskuddsordning for inkludering av barn og unge i 2022. Administrasjonen kommer tilbake til kommunestyret med forslag til hvordan en utlånssentral i Risør kan organiseres, snarest mulig.

Tiltak og tjenester for bedre tilgang til fritidsaktiviteter

Frivilligkoordinator

[Handlingsprogram \(2022-2026\)](#) til Risør kommunes frivillighetsstrategi inkluderer tiltak for å nå Fritidserklæringens mål. Blant tiltakene er å gjennomføre [ALLE MED dugnad](#) for å konkretisere barrierer for deltakelse og tiltak for å redusere disse, og å etablere Utlånssentral. Mens ALLE MED så langt ikke er gjennomført, er [Utlånssentralen på SEFF](#) nå etablert og operativ. Frivilligkoordinator viderefordeler tilskudd fra Bufdir så barn og unge fra 6-19 år som av ulike grunner ikke deltar på faste ukentlige fritidsaktiviteter kan få dekket utgifter via [Fritidskassa](#) etter søknad. Innvilgelse av støtte fra Fritidskassa behovsprøves ikke. Ungdomskontakt organisert under frivilligkoordinator bidrar primært til økt fritidstilbud i eller i tilknytning til Risørhuset og Scenehuset og til å øke synligheten av tilbud til barn og unge gjennom oppslag, informasjon via skolene og <https://www.facebook.com/UngiRisor/>. Noen av disse foregår jevnlig og vil regnes som organisert fritidsaktivitet, mens andre er åpne møteplasser for barn og unge.

NAV sosial og flyktningetjenesten

NAV sosial disponerte i perioden 2021-2024 kr 150 000,- til ferie- og fritidsaktiviteter, men dette er ikke videreført i budsjett for 2025. Det gis fortsatt økonomisk støtte til én fritidsaktivitet når barnets familie er avhengig av økonomisk sosialhjelp, men slik støtte ses nå i sammenheng med at barnetrygden siden et par år tilbake ikke lenger tas med i beregningsgrunnlaget for utmåling av sosialhjelp. Dette anses å sette familiene i stand til å prioritere utgifter til fritidsaktiviteter for barna noe høyere enn tidligere. Nav Øst i Agder sier om sin medvirkning i Ung Aktiv i Gjerstad: *Vi har nok ikke en veldig aktiv rolle her, men prøver å gjøre frivillige tilbud i kommunen kjent blant de vi treffer.*

Mulighetene for å gå inn i et samarbeid med «Aktivt med» og tettere oppfølging av barn og unge for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter ble utredet i forbindelse med pilotering av fritidskortordningen, i PS 20/2 nevnt ovenfor. Det ble da konkludert at kostnadene forbundet med dette vil være av en størrelsesorden som vanskelig lar seg gjennomføre uten eksterne tilskudd, samt at det vil kreve dedikerte ressurser til å organisere og følge opp dette. NAV så da utfordringer med samarbeid om og administrasjon av «Aktivt med», og at flyktningetjenesten og NAV sosial i stor grad dekket behovet gjennom kontakt med sine brukere.

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetykepleier har en viktig rolle i Ung Aktiv i Gjerstad. I dag er alle elever i grunnskolen samlet på Abel 1-10 skole i Gjerstad og det var 29 elever på 3. trinn skoleåret 23/24 (ref vedlagte rapport). I Risør var det 70 elever på 3. trinn fordelt på Risør barneskole (49), Søndeled (15) og Hope (6) samme skoleår. Skoleåret 24-25 er antall elever redusert i begge kommuner. Det er 18 elever på 3. trinn i Gjerstad og 46 i Risør (33+9+4).

Skolehelsetykepleier nevner mulige fritidstilbud når det er naturlig i samtaler med elever og foresatte, men særlig på Risør barneskole vil det være en utfordring å ha en systematisk og mer omfattende rolle etter Ung Aktiv-modellen i Gjerstad uten at det settes inn ekstra ressurs.

Enheten har søkt om tilskudd fra Helsedirektoratet (Hdir), og ett av tiltakene er *helsesykepleier i 0,1 stilling til å spørre om barnet har fritidsaktiviteter (evt. hjelpe ved behov) når de samtidig er inne til vekt/høyde på 3. trinn*. Helsestasjonstjenesten prioriterer tiltak det er mulig å realisere med utgangspunkt i tildelingens størrelse og Hdirs føringer.

Kontaktlærere og skolens ledelse

Generelt opplever skolene svært høyt arbeidstrykk og lite kapasitet til innsats utover å dekke skolens primæroppgaver. Rektorene oppfatter Ung Aktiv som et positivt tiltak, men er opptatt av at en slik satsing ikke bare blir «enda en ting» lærere skal gjøre. Skal vi i gang med dette i Risør, anses det viktig å kombinere det med alt som allerede gjøres på en god måte.

SFO (Skolefritidsordningen)

SFO er en viktig del av kommunens fritidstilbud til barn, som de siste årene kan benyttes gratis av barn på 1.-3. trinn i kjernetida. Det er et potensiale i å vurdere dagens tilbud opp imot Fritidserklæringens intensjoner og se om det er mulig å gjøre noen grep som gjør at tilbudet i enda større grad

- gir barn mulighet til å utvikle spesifikke ferdigheter og interesser, og til å oppleve mestring
- ledes av engasjerte voksne med spesiell interesse for aktiviteten
- gir barna opplevelse av tilhørighet og mulighet til å utvide sosiale nettverk utenfor skolen
- er tilgjengelig uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon

For at deltakelse i SFO skal bidra til videre deltakelse i frivillige lag og foreninger etter at barna slutter i SFO, kan det være et potensiale i å involvere lag og foreninger i SFO-tilbudet på ulike måter.

Økonomi

Kulturtilskudd til lag og foreninger og tilgang til gratis bruk av lokaler, idrettshaller og -anlegg bidrar til å holde medlemskontingentene nede og øke deltakelse.

I 2022 var det 154 barn (0-17 år) i husholdninger med vedvarende lavinntekt i Risør kommune. Antallet har gått noe ned, fra 180 i 2019, men det er en relativt stor andel (15%) barn i familier med trang økonomi. Som nevnt får barn i familier med økonomisk sosialhjelp dekket én aktivitet. I tillegg kommer familier som ikke omfattes av denne definisjonen, men som likevel har så stram

økonomi at barnas tilgang til fritidsaktiviteter oppleves begrenset. Ordninger som Fritidskassa er derfor av stor betydning for å bedre forutsetningene for deltakelse i organisert fritidsaktivitet. Fritidskassa har til nå vært finansiert av Bufdir gjennom tilskuddsordningen for inkludering av barn og unge.

NAV Risør gir støtte til at barn får delta i en fritidsaktivitet. Dette inngår i den samlede støtten til livsopphold og det er ikke mulig å skille ut hvor mye som er gått til å dekke fritidsaktiviteter. Det ville medføre en stor manuell jobb å gå igjennom alle vedtak for nærmere informasjon om hvor store beløp dette kan dreie seg om.

Risør kommune har benyttet deler av tilskudd fra Bufdir for inkludering av barn og unge til å dekke utgifter til aktiviteter etter søknad, og det har vært en økende utnyttelse av [Fritidskassa - Risør kommune](#), fra et par tusen kroner i 2022, til over kr. 16 000 i 2024. Risør kommune har fått innvilget søknad om kr. 35 000 per år i perioden 2025-27.

Innføring av Ung Aktiv på den måten som Gjerstad gjør det medfører kostnader til å koordinere frivillige lag og foreningers tilbud med familienes behov (nedsatt tid for kontaktlærere + koordinator, beregnes til samlet ca. 15% stilling). Dette kommer i tillegg til direkte kostnader til medlemskap og utstyr. *Det kan være aktuelt å benytte hele eller deler av tilskuddet på kr. 250 000 som kommunestyret vedtok å styrke Samfunnssektoren med (Frivillighet, lag og foreninger) i 2025 ([PS 129/2024 Handlingsprogram og økonomiplan 2025-28 med budsjett 2025](#))* til å dekke disse kostnadene.

Kommuneplan

Utviklingen innad i Norge de siste tiår viser at stadig flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt... Risør er et mangfoldig samfunn, med mennesker i risiko for å oppleve ulike former for utenforskap... Samlet krever utfordringene innsats som fremmer mestring, aktivitet og deltakelse for alle våre innbyggere. Koordinering av innbyggernes ressurser, utviklingsmuligheter og behov vil være stadig viktigere... Risørs innbyggere skal ha gode vilkår for å kunne delta i kunst-, kultur-, idretts-, og organisasjonsliv, og oppleve et mangfold av kulturuttrykk, både som deltaker, utøver og publikum.

Flere av strategiene er relevante for målsetningene i kommuneplanens Samfunnsdel, hvor en satsing som Ung Aktiv kan være ett virkemiddel, vi skal:

- *Videreutvikle Risørhuset, Risør bibliotek og Kjempesteinsmyra som kommunes viktigste kulturarenaer.*
- *Videreutvikle de gode møtestedene og anlegg for utøvelse av kulturaktiviteter og idrett i lokalsentrene Hope og Søndeled.*
- *Etablere attraktive aktiviteter for barn og unge i hele kommunen.*
- *Inspirere ildsjeler, lag og foreninger til å drive og videreutvikle et inkluderende og mangfoldig kultur- og aktivitetstilbud for alle.*
- *Prioritere støtte til frivilligheten i lag og foreninger i arbeidet med å skape og drive møteplasser for unge i hele kommunen.*

Også Arealstrategien har betydning, blant annet skal det ved nye utbygginger tas særlig hensyn til

- *Idrettsanlegg og tilrettelagte områder for barn og unge. Det skal sikres gode arealer til rekreasjonsformål, idrett og friluftsliv.*
- *Trygg skolevei og muligheter for gang/sykkelvei*

Folkehelse og levekår

Blant mål og tiltak i Kommuneplanens samfunnsdel, er dette mest aktuelt i denne sammenheng:

Alle opplever tilhørighet og gode relasjoner som fremmer trivsel. Vi vil

- Fokusere på tiltak for å oppnå mobbefrie skoler og barnehager.
- Se fritiden som en viktig arena for trivsel og mestring.
- Se barnehager og skoler som viktige nærmiljøsentere hvor foresatte og samfunnet for øvrig bidrar i inkluderende fellesskap.

Barn og unges deltakelse i organiserte aktiviteter

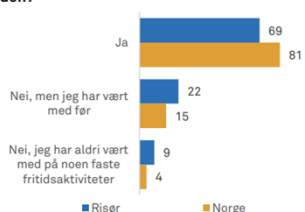
«Barn har rett til fritid og like muligheter til deltakelse. Organiserte aktiviteter med voksne til stede utgjør en viktig arena, som tilbyr barn andre erfaringer enn det de vanligvis opplever i skole, i uformell lek, gjennom sosiale medier eller gaming. Samtidig krever deltakelse i faste fritidsaktiviteter ofte ressurser av foreldrene, både til å følge opp, men også betalingsevne.»

Kilde: Ungdata-rapport 2025.

Kommunene har mottatt rapporter for egen kommune med resultat fra Ungdata-undersøkelsen som ble gjennomført i februar 2025. Tallene ventes publisert på nettsiden Rapporter - Ungdata etter sommeren.

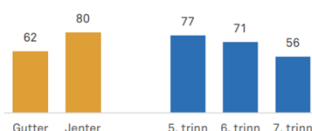
Andelen elever på barneskolen som er med på faste fritidsaktiviteter er i følge Ungdata Junior på samme nivå i 2025 som i 2022. Fordelingen på ulike typer aktivitetstilbud viser en økning innen idrett, og nedgang i øvrige aktivitetstyper.

Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden?

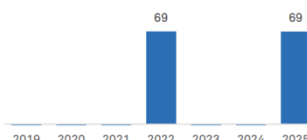

” De aller fleste barn er med på én eller flere faste fritidsaktiviteter, og mange bruker flere kvelder i uka til slike aktiviteter

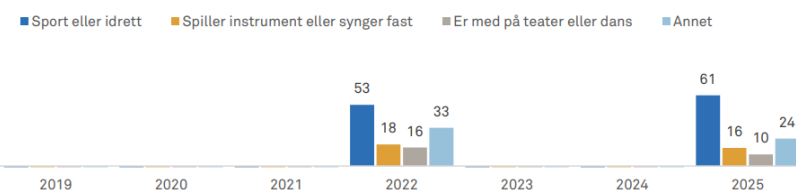
Prosentandel som er med på faste fritidsaktiviteter. Blant gutter og jenter på ulike klassetrinn

Prosentandel som er med på faste fritidsaktiviteter. I Risør kommune på ulike tidspunkter

Prosentandel som driver med ulike typer faste fritidsaktiviteter. I Risør kommune på ulike tidspunkter

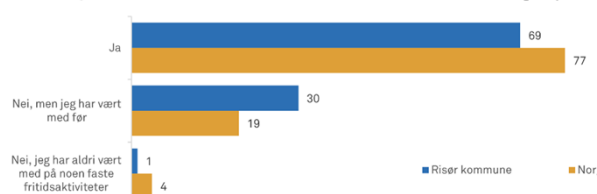

UNGDATA JUNIOR

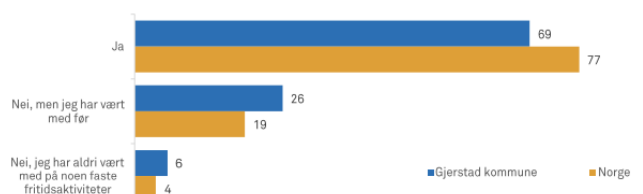

Også i Ungdata Junior 2022 var andelen elever på 5.-7. trinn som deltok i fast fritidsaktivitet vesentlig lavere i Risør (69) enn i landet (77), men lik andelen i Gjerstad. Andelen som svarte at de har vært med før var høyere i Risør (30) enn i Gjerstad (26). Risør gjennomførte ikke Ungdata Junior i 2019, men i Gjerstad gikk andelen ned fra 70% i 2019.

Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden? Prosent i Risør kommune og nasjonalt

Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden? Prosent i Gjerstad kommune og nasjonalt

Kilde:

https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Agder_Risor_2022_Barneskolen_Kommune.pdf
https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Agder_Gjerstad_2022_Barneskolen_Kommune.pdf

Andel ungdomsskoleelever som oppgir i Ungdata-undersøkelsen at de er med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger gikk kraftig ned i 2022, både i Risør, fylket og landet. Størst var nedgangen blant ungdom med «lav SØR» (færrest sosioøkonomiske ressurser i familien).

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Hele landet	kjønn samlet	Total SØR	63	63	63	64	65	66	66	65	64	60	58	59
	Lav SØR		.	.	.	.	53	54	54	53	51	46	45	47
Agder	kjønn samlet	Total SØR	65	65	65	65	68	68	66	66	:	59	59	59
	Lav SØR		.	.	.	.	57	57	57	54	54	:	46	46
Risør	kjønn samlet	Total SØR	.	61	.	.	70	.	.	66	.	57	.	.
	Lav SØR		.	.	.	.	:	.	.	64	.	45	.	.
Gjerstad	kjønn samlet	Total SØR	.	.	49	.	62	.	.	72	.	.	.	.
	Lav SØR		.	.	.	.	:	.	.	:	.	.	.	.

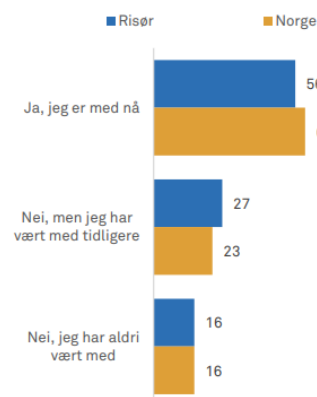
Er med i organiserte fritidsaktiviteter

Indikatoren er målt gjennom spørsmålet: «Er du, eller har du tidligere vært, med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte 10 år?» Indikatoren viser hvor mange prosent som svarer «Ja, jeg er med nå».

Kilde: *FHI Statistikk*. Totalt = Alle, uavhengig av familiens sosioøkonomiske ressurser. Lav SØR= den tredjedelen av utvalget med færrest sosioøkonomiske ressurser i familien

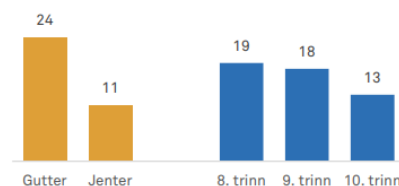
I Risør er nivået blant elever på ungdomsskolen i 2025 som i 2022, og 4% lavere enn i landet. Andelen som svarer at de har vært med tidligere er tilsvarende høyere i Risør.

Er du, eller har du tidligere vært, med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte 10 år? Prosent i Risør kommune og nasjonalt

” De fleste er med på en eller annen form for organisert fritidsaktivitet

Prosentandel som aldri har vært med i en organisasjon, klubb eller lag. Blant gutter og jenter på ulike klassetrinn

Hvordan få frem barnas stemme?

Basert på innspill fra Risør Ungdomsråd i møte 18. mars 2025, vil vi gjennomføre en enkel spørreundersøkelse blant elever på 3. og 4. trinn på de tre skolene. Undersøkelsen vil være anonym, og ikke erstatte samtaler direkte med elevene for å kartlegge hvem som kan trenge bistand i å komme i aktivitet. Resultatet av spørreundersøkelsen vil være et første ledd i å kartlegge hvor mange som i dag er uten aktivitetstilbud, mulige årsaker, og gi en indikasjon på hvor omfattende arbeidet vil kunne bli.

Vurderinger

Andel elever på 5.-7. trinn som deltar i organisert fritidsaktivitet er lavere enn gjennomsnittet i landet, både på barneskolen og ungdomsskolen. Risør antas derfor å ha et potensiale i å iverksette tiltak som kan øke barn deltakelse i organisert fritidsaktivitet, som på sikt også kan øke deltakelsen blant ungdom.

Risør kommune vil kunne benytte årshjul, informasjonsmateriell og annet etter modell fra Gjerstad, men det er behov for å utrede nærmere om det er hensiktsmessig å gjøre justeringer i målgruppe og ansvarsfordeling. Det er avgjørende for å lykkes at et slikt arbeid er godt forankret i alle ledd, og at alle gjennomfører sin del av oppgavene i Ung Aktiv, som kan inkludere

- skolenes ledelse: planlegging med lærere, informasjon i klasser og foreldremøter
- kontaktlærere: tema i klassen og individuell oppfølging i elev-/utviklingssamtaler
- skolehelsesykepleier: tema ved konsultasjon på trinnet, kontakt med foresatte
- frivilligkoordinator: oppdatert fritidskalender/oversikt over aktivitetstilbud og mobilisere frivillige. Prioritere ressurser i Fritidskassa og Utlånssentralen til barn i målgruppa
- fritidslos (funksjonen opprettes ved innføring): bidra til at barn og foresatte støttes i å finne og kunne bli værende i en ønsket aktivitet når det er nødvendig, samt støtte øvrige involverte i deres roller ved kapasitetsutfordringer
- Idrettsrådets og lag og foreninger: informasjon om tilbud og åpne arrangementer

Kommunedirektørens konklusjon er at Risør kommune bør jobbe videre for å innføre en lokal variant av Ung Aktiv.